

החיים כהן של העשור הבא / עו"ד שירית הרפז

האם יש מי שמנסה להריץ את פרופ' רות גביזון למשרת היועץ המשפטי לממשלה או שמדובר בבלון סרק המיועד להזיק לה יותר מלהועיל. גביזון שנויה במחלוקת – יש מי שרואה בה את הדעתנית העצמאית ביותר מבין המשפטנים הבכירים, ויש מי שמייחס לה את הכרסום במעמדו של בית המשפט העליון.

השמועה, שמתהלכת במסדרונות לשכת עורכי הדין בסופו של יום בחירת נציגי הלשכה לוועדה לבחירת שופטים, אומרת כך: גורמים, ששם נקשר בזמנו בניסיון למנות את עו"ד רוני בר און ליועץ המשפטי לממשלה, עומדים הפעם מאחורי הניסיון למנות את עו"ד יעקב נאמן לוועדה לבחירת שופטים. ניסיון שנכשל. עכשיו, תכנית העבודה של אותם גורמים היא להביא לבחירתו של ההרכב הבא: רובי ריבלין לשר המשפטים, רוני בר-און, גיבור הפרשה ההיא, ליו"ר ועדת חוקה בכנסת, ופרופ' רות גביזון לתפקיד היועצת המשפטית לממשלה. מנגד, אומרים גורמים המקורבים לגביזון, כי כריכת שמה בנבחרת הזאת לא באה מתוך רצון טוב.

פרופ' רות גביזון היא הכריזמטית והמקורית מבין המשפטנים הבכירים בארץ. בכנסים, שבהם היא משתתפת – הרייטינג מובטח. מהשיעורים שלה בתורת המשפט כמעט אין נעדרים. משפטן, שבקיא היטב בפרסומיה, אומר כי היא "החיים כהן של העשור הבא", דהיינו האישיות הנון-קונפורמיסטית בעלת ההשפעה הרבה ביותר בממסד המשפטי, הגם שהינה אנטי ממסדית. אבל יש בצמרת המשפטית מי שחושב שרות גביזון מסוכנת. מסוכנת כי התיזה שלה, לפיה בג"ץ לא צריך להיכנס לסוגיות השנויות במחלוקת פוליטית, יותר משהייתה בחזקת נבואה שהגשימה עצמה. הייתה הקטליזטור שהביא בפועל לכרסום במעמדו של בית המשפט העליון. שלא מרצונה, הפכה גביזון לדגל של אויבי בית המשפט העליון.

לאחר עשורים שבהם מרחיב בג"ץ בתהליך הדרגתי את פתחי הכניסה לאולם המשפט, כשהוא נותן פירוש נדיב לעילות הסף של זכות העמידה והשפיטות תחת המוטו: "כל פעולה היא מותרת או אסורה בעולם המשפטי", בלטה בחריגותה דעתה של גביזון, לפיה בית המשפט לא אמור להתערב בבעיות שבלב המורסה החברתית.

במקום לתת לה קרדיט על שחזתה במדויק את התהליך שעתיד להתחולל כתוצאה מהמשפטיזציה של הפוליטיקה. במקום לראות בעידן הפוסט אקטיביסטי – שבו מנסה הנשיא אהרן ברק לשוב ולגייס את הלגיטימציה האובדת, כהתגשמות הסיוט עליו התריעה גביזון וכמה שכנתה: 'תליית דגל שחור כמעשה יום יומי' – שבסופו ימצא עצמו הנשיא אהרן ברק בקרב מגננה, וכשהחברה הישראלית תיזקק להכרעה ערכית – או אז לא יוותר בידיו די לגיטימציה וקונצנזוס – מייחסים משפטנים את הכרסום בכוחו של בית המשפט עליון לתיאוריות של גביזון.

אבל גביזון צדקה. הרנסאנס המשפטי הוביל, לבסוף, לגול עצמי. בית המשפט העליון מצוי היום בקרב בלימה. הזהירות והריסון, שגזר על עצמו בית המשפט בעת האחרונה, היא ההוכחה לנכונות תחזיתה. ראה, למשל, בג"ץ גיוס בחורי ישיבות, בג"ץ הגיור, בג"ץ ג'נין, ההצטדקויות של ברק

בנוסח מטריית ההגנה שהוא מכין לראשי המדינה וצה"ל נגד בית הדין הבינלאומי בהאג לפשעי מלחמה וכו'.

אבל כל זה לא עושה את גביזון לעוכרת בית המשפט העליון. היא גם לא אחראית אם מישהו בוחר להשתמש בדבריה למטרותיו הוא, ואם חבר הכנסת זה או אחר מנופף בה כדגל. אגב, יש לה גם די הרבה אוהדים בתוך צמרת הממסד המשפטי, ואפילו בין שופטי בית המשפט העליון. "יש טיעון שבא מפרנויה", אומר משפטן, "מהסוג של אל תגיד את מה שאתה חושב, כי מישהו עלול להשתמש בזה". דהיינו, גביזון, גם אם חשבה כי בית המשפט נכנס לתחומים שאינם פתורים משפטית, לא הייתה צריכה לדבר על כך בפומבי, כדי שדבריה לא ישמשו נשק בידי עוכריו של בית המשפט העליון. "אבל זו חובתו של האינטלקטואל, לומר דבריו ביושר. גם אם אין זה הבון טון של הממסד המשפטי", הוא מדגיש.

בכנס בנושא היעדר חוקה בישראל, שנערך לאחרונה, אמרה פרופ' גביזון: "הקבוצה שרוצה היא הקבוצה שהקימה את המדינה. הקבוצה שדוגלת במודרנה, נאורות, מערביות, שהם הערכים המכוננים של המדינה. הבעיה, שהכוחות, שהתחזקו בינתיים, הם מספיק גדולים כדי להביס את המהלך החוקתי. התקווה, שהם לא די חזקים כדי לקיים את המדינה, ולכן יש עסקה מספיק טובה חוקתית להציע להם".

אמירה זו מסירה כל ספק סביר היכן ממקמת גביזון את עצמה על הספקטרום הפוליטי-משפטי.